

Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка

МАТЕРІАЛИ

**П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

25-26 жовтня 2023 р.

м. Одеса

Одеса

Одеський державний екологічний університет

2023

УДК 502.34:327

М 34

Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2023. 552 с.

ISBN 978-966-186-277-6

Видаються за рішенням оргкомітету конференції.

П'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Євроінтеграція екологічної політики України» проведена кафедрою екологічного права і контролю Одеського державного екологічного університету та Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. В роботі конференції прийняли участь представники Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, органів місцевого самоврядування, Національної Академії наук України, вищих та загальноосвітніх навчальних закладів, установ природно-заповідного фонду України, суб'єкти господарювання.

В збірнику наведені матеріали, які висвітлюють головні екологічні питання України і їх вирішення шляхом Євроінтеграційного процесу збереження довкілля.

УДК 502.34:327

Відповідальний за випуск:

кандидат географічних наук, доцент

Бургаз О.А.

Матеріали видаються у авторській редакції і відповідальність за їх зміст несуть автори. Оргкомітет конференції претензії з цього приводу не приймає.

ISBN 978-966-186-277-6

© Одеський державний
екологічний університет, 2023

Беца В.Л., Нанинець М.В., Ярема Т. Ф., Субота Г.М., Савка Є.М., Попович В.І.	
ОХОРОНА ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «СИНЕВИР».....	296
Бумар Г.Й.	
ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ ПОЛІСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА.....	301
Лозко П.П., Бумар Г.Й.	
ЩОДО ОХОРОНИ СОСНОВИХ ЛІСІВ ЯЛІВЦЕВИХ У ПОЛІСЬКОМУ ПРИРОДНОМУ ЗАПОВІДНИКУ	307
Саламаха І.Ю., Панас Н.Є., Жиліщич Ю.В., Германович О.М.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ БІОГЕОЦЕНОЗІВ ВІД РЕКРЕАЦІЙНОГО ВПЛИВУ.....	310
Денисенко К.О.	
ОХОРОНА ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ. ЗАПОВІДНА ЗОНА.....	313
Васкул Н.М., Куців Л.П., Белей Л.М.	
РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ КАРПАТСЬКОГО НПП ПІД ВПЛИВОМ АНТРОПОГЕННОГО ПРЕСУ.....	318
Васкул Н.М., Куців Л.П., Белей Л.М.	
<i>Pulsatilla alba</i> Reichenb. НА ТЕРИТОРІЇ КАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	320
Нагорнюк О.М., Горінштейн М.Л.	
РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ НА ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЯХ У ПРИКОРДОННИХ ЗОНАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	323
Бургаз О.А., Бургаз М.І.	
ЛЮБИТЕЛЬСЬКЕ РИБАЛЬСТВО В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.....	328

Секція ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

Yoshio Matsuki	
STRATEGY FOR THE PRODUCTION AND EXPORT OF UKRAINIAN AGRICULTURAL PRODUCTS IN THE FACE OF GLOBAL TEMPERATURE RISE.....	333

ЛЮБИТЕЛЬСЬКЕ РИБАЛЬСТВО В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Бургаз О.А., Бургаз М.І.

Одеський державний екологічний університет

Природні ресурси України мають великий еколого-рекреаційний потенціал для розвитку екологічного туризму, поширення екологічних знань, зміцнення екологічної свідомості населення. Проведення та розвиток рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України набуває все більшої актуальності. При цьому рекреаційна діяльність посилює антропогенний тиск на природні екосистеми. У зв'язку з цим, виникає потреба знаходження компромісних рішень між задоволенням рекреаційних потреб населення та збереженням ландшафтного і біологічного різноманіття. Одним з можливих напрямів вирішення цього завдання є розвиток любительського рибальства в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Основною метою даної роботи є дослідження можливостей розвитку любительського рибальства на прикладі Нижньодністровського національного природного парку (НПП).

Згідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [1], національні природні парки є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

Розвиток любительського рибальства в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України, сприяє суттєвому поліпшенню якості рекреаційних послуг. Це, в свою чергу, підвищує економічну привабливість регіону, забезпечує реалізацію прав громадян на якісний та доступний відпочинок, слугує усвідомленню необхідності невиснажливого та раціонального використання природних ресурсів. У комплексі з просвітницькою діяльністю дає можливість підвищити екологічну свідомість населення, допомагає активному поширенню ідей сталого розвитку як окремих територій, так і країни в цілому.

Дослідженню розвитку рекреаційної діяльності об'єктів та установ ПЗФ України присвячена значна кількість наукових праць. Серед них можна виділити праці [2-5]. В науковій літературі з даної теми, автори підкреслюють важливість розвитку рекреаційної діяльності, як потужного інструменту формування екологічної свідомості та обізнаності громадян України, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, економічної та соціальної еволюції територій держави на засадах сталого розвитку.

В сфері використання природних ресурсів території (любительське рибальство та спеціальне використання водних біоресурсів), Нижньодністровський НПП (далі - Парк) керується положеннями Конституції України [7], законами України «Про природно-заповідний фонд України» [1],

«Про Червону книгу України» [8], наказом Комітету рибного господарства України N 19 від 15.02.99 «Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства» [9], «Про тваринний світ» [10], «Про рослинний світ» [11], Проектом організації території Нижньодністровського національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів (далі - Проект організації території), наказом Комітету рибного господарства України N 33 від 18.03.99 «Про затвердження Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України» [12] а також Положенням про Нижньодністровський національний природний парк [13].

Згідно закону України «Про природно-заповідний фонд України» [7] та Положення про Нижньодністровський національний природний парк (далі – Положення) [13], спортивне та любительське рибальство дозволяється на територіях (акваторіях) Парку, що входять до господарської зони, зони регульованої та стаціонарної рекреації. Вищезначені зони встановлені Проектом організації території.

Основними видами рекреаційної і туристичної діяльності на території Нижньодністровського НПП є: організація оздоровлення, відпочинку, екскурсійної діяльності, любительського рибальства, різних видів туризму: дитячого, молодіжного, сімейного, для осіб похилого віку, для осіб з інвалідністю, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, релігійного, екологічного (зеленого), сільського, підводного, гірського, пригодницького, автомобільного, самодіяльного тощо.

Дослідження рекреаційних ресурсів передбачає оцінку інтенсивності їх рекреаційного використання, а тому важливо врахувати і рекреаційний потенціал природних систем. Його визначення необхідне для обґрунтування шляхів отримання максимального рекреаційного ефекту, при якому не будуть відбуватися негативні зміни стану ресурсів та втрата рекреаційних властивостей.

Розвиток туризму і рекреації супроводжується створенням інфраструктури, розробкою туристських маршрутів, освоєнням нових зон відпочинку, формуванням специфічного туристичного продукту. Цей поступальний розвиток потребує розробки спеціальної стратегії територіального розвитку, механізмом здійснення якого має бути процедура ландшафтного планування.

До основних видів, що виловлюють рибалки-любители на території Нижньодністровського НПП відносяться: короп, карась - 85%, інші види (амур білий, лин, лящ, сом, судак, товстолобик та інші) –15%.

В Україні налічується понад 220 видів риб (із них прісноводних близько 70), а об'єктами любительського рибальства є близько 83 видів. 22% населення України (близько 10 млн.) являються рибалками-любителями та спортсменами [14].

Чинною нормативно-правовою базою любительське та спортивне рибальство в межах об'єктів природно-заповідного фонду не регулюється.

Вимоги Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства, затвердженого постановою Кабміну України Про затвердження порядку здійснення любительського і спортивного рибальства від 18 липня 1998 р. №1226 [15], та наказу Державного комітету рибного господарства України Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та винесення платежів за спеціальне використання водних біоресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства [9] не розповсюджуються на водойми, які знаходяться у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

На території Нижньодністровського НПП любительське та спортивне рибальство здійснюється відповідно до Положення Про Нижньодністровський національний природний парк. Ці види рибальства дозволяються у зонах регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарській зоні лише на спеціально відведених його адміністрацією ділянках, які маркуються відповідними аншлагами.

Територія має значний потенціал для розвитку любительського та спортивного рибальства.

Згідно з статистичними даними Нижньодністровського НПП встановлено, що за період з 2018 р. по 2022 р. НПП відвідало 33800 рибалок-любителів.

Так, основна кількість припадає на 2020 р., а у 2021 р. та 2022 р. відмічається зменшення чисельності рибалок-любителів, що пов'язано з впливом пандемії COVID-19 та військових дій на території України [16].

Слід зазначити, що видовий склад риби, яка добувається аматорами (любителями) та промисловиками, значно відрізняється. Так, в уловах любителів значне місце (до 60-70%) займають малоцінні та тугорослі види, вилов яких економічно збитковий і промислом вони практично не охоплюються. Наприклад, краснопірка, окунь, плоскірка в аматорських уловах зустрічаються набагато частіше ніж в промислових.

Порівняно з європейськими країнами законодавство України відносно спортивного та любительського рибальства є набагато м'якшим, що обумовлює чудові можливості для в'їзного рибальського туризму. Любительське рибальство може стати дуже прибутковою галуззю економіки країни, якщо встановити законодавче регулювання правил і методів лову та покращити інфраструктуру для комфортного відпочинку українців та іноземців.

Суттєвим інструментом регулювання любительського рибальства на території НПП є його всебічний моніторинг.

Моніторинг докiлля здійснюється на виконання статей 22 і 61 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [17], статті 9 Закону «Про природно-заповідний фонд України» [1] та у відповідності до Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків [18] і на виконання Програми Літопису природи [19].

Моніторинг дозволяє здійснити порівняння заданих і фактичних даних, що стосуються планування певних заходів та їх реалізації. Шляхом оцінки проводиться порівняння між заданими плановими показниками і фактичними

показниками. Моніторинг служить рішенняю таких завдань: своєчасне виявлення проблем; відображення здійснених операцій, витрат і використаних ресурсів; розпізнавання можливостей подальшого поліпшення роботи; оцінка якості управління завданнями; економія витрат; прискорення появи необхідних результатів; визначення помилок і аналіз їх причин; забезпечення заінтересованих сторін інформацією про хід виконання завдань.

На нашу думку, розвиток любительського рибальства, на тлі росту популярності цього виду відпочинку, матиме низку сприятливих наслідків:

- розширення кола рекреантів на території НПП;
- розвитку еколого-туристичної інфраструктури регіону;
- залучення додаткових коштів до Парку, що дозволить покращити виконання покладених на нього завдань;
- розробки та впровадження екологічно безпечних технологій надання рекреаційних послуг, утилізації відходів;
- впровадження обов'язкового та безперервного моніторингу екологічних, економічних та соціальних сторін рекреаційної діяльності на території НПП та регіону його розташування;
- у комплексі з веденням просвітницької діяльності, виховання свідомого дбайливого ставлення до природи, до її біологічного і ландшафтного різноманіття;
- спонукатиме місцеве населення й органи самоврядування до проведення різноманітних заходів, що представлятимуть побут, звичаї населення Одеського регіону;
- визначення шляхів взаємовигідних (в усіх аспектах) відносин між установами ПЗФ та користувачами природних ресурсів.

Усе вищезначене, дозволить збільшити конкурентоспроможність і рентабельність туристичної галузі регіону, сприятиме підвищенню життєвого рівня місцевого населення, практичному впровадженню засад сталого розвитку, створенню позитивного досвіду взаємовідносин між населенням та екологічними особливостями регіону.

Перелік посилань

1. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-12#Text>.
2. Гетьман В.І. Основні Завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2002. № 35. С. 4–8.
3. Савка Г.С. Стан та перспективи рекреаційної діяльності на природоохоронних територіях українського Розточчя. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.16. С. 86-91.
4. Воробйова О.А. Природно-заповідні території в складі екологічної інфраструктури: роль, функції, вектори розвитку. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 48. С. 55-67.
5. Добровольська Н.В., Кандиба Ю.І. Передумови розвитку екологічного туризму в Україні на основі використання об'єктів природно-заповідного фонду.

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки. 2016. Вип. 4. С. 106-111.

6. Рибак М.П., Лук'янова В.В., Покин'ячерда В.Ф., Йонаш І.Д. Еколого-рекреаційна діяльність Карпатського біосферного заповідника як складник сталого розвитку. *Екологічні науки.* 2019. № 3(26). С. 88-92.

7. Конституція України: Закон від 28 Червня 1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.

8. Про Червону книгу України: Закон України від 7 лютого 2002 № 3055-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3055-14#Text>.

9. Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних біоресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства: Наказ Комітету рибного господарства України від 15 лютого 1999 N 19 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-99#Text>.

10. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 № 2894-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>.

11. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 № 591-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>.

12. Про затвердження Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України: Наказ Комітету рибного господарства України від 18 березня 1999 N 33 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0326-99#Text>

13. Про затвердження Положення про Нижньодністровський національний природний парк: Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 31 серпня 2020 №114. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Polozhennya-Nyzhnodnistrovskyj.pdf>.

14. Сербов М. Г. Наукове підґрунтя розвитку рекреаційного рибальства у водоймах України. *Водні біоресурси та аквакультура.* 2012. № 2. С. 49-64.

15. Про затвердження Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 1998 р. N 1126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-98-%D0%BF#Text>.

16. Звіт з науково-дослідної роботи «Літопис природи. Книга 10», Нижньодністровський НПП, 2019 р.

17. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

18. Про затвердження Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 жовтня 2015 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1444-15#Text>.

19. Про затвердження Програми Літопису природи: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України та Національної академії наук України від 25 листопада 2002 р. №465/430. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v465_737-02#Text.